

**Česká republika
NÁLEZ
Ústavního soudu**

Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy JUDr. Vladimíra Sládečka (soudce zpravodaj), soudců JUDr. Tomáše Lichovníka a JUDr. Davida Uhlíře o ústavní stížnosti **Greenpeace Česká republika, z.s.** se sídlem Praha 8, Prvního pluku 143/12, zastoupené Pavlem Uhlem, advokátem se sídlem Praha 5, Kořenského 1107/15, proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 13. 2. 2019 č. j. 32 C 7/2019-36 a usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 24. 6. 2019 č. j. 3 Co 47/2019-53, za účasti Vrchního soudu v Praze, Městského soudu v Praze a vedlejšího účastníka ČEZ, a.s., zastoupeného JUDr. Petrem Pečeným, advokátem se sídlem Praha 1, Purkyňova 2, **takto:**

- I. Usnesením Městského soudu v Praze ze dne 13. 2019 č. j. 32 C 7/2019-36 a usnesením Vrchního soudu v Praze ze dne 24. 6. 2019 č. j. 3 Co 47/2019-53 bylo porušeno právo stěžovatele na spravedlivý (řádný) proces a právo na svobodu projevu podle čl. 36 odst. 1, čl. 17 odst. 1 a 2 Listiny základních práv a svobod.**
- II. Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 13. 2. 2019 č. j. 32 C 7/2019-36 a usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 24. 6. 2019, č. j. 3 Co 47/2019-53 se zrušuje.**

O d ů v o d n ě n í

I. Skutkové okolnosti případu a obsah napadených rozhodnutí

1. Ústavní stížností doručenou Ústavnímu soudu dne 30. 9. 2019 stěžovatel navrhl zrušení v záhlaví uvedených rozhodnutí, neboť tvrdí, že jimi bylo porušeno jeho právo na spravedlivý proces podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“) a právo na svobodu projevu podle čl. 17 odst. 1 a 2 Listiny.

2. Stěžovatel před Vánoci roku 2018 v rámci své kampaně kritizující ČEZ, a.s. (dále jen „vedlejší účastník“) za jeho přístup k výrobě elektrické energie, především v otázce využívání fosilních paliv (černého a především hnědého uhlí) zpracoval dva předvánoční spoty původně vytvořené pro vedlejšího účastníka třetí osobu. Stěžovatel ve spotu zachoval zvukovou stopu a občasně nahradil původní obraz záběry na poškozené, suché a vykácené lesy a lesní požáry, které byly doplněny popisem: *„Spaliny z uhlí firmy ČEZ škodí stromům. A způsobují změny klimatu, které vysušují lesy. Výsledkem jsou lesní požáry.“*

3. Vedlejší účastník podal dne 13. 2. 2019 žalobu, kterou se domáhal, aby se stěžovatel zdržel užití audiovizuálního díla vzniklého na základě smlouvy o vytvoření audiovizuálního díla a poskytnutí licence k jeho užití ze dne 13. 12. 2018 a uveřejnil omluvu za jeho užití. Smlouva byla uzavřena mezi stěžovatelem a FILMSERVICE, a.s.,

s názvem „Rozsvícení vánočních stromů“ a upravena o vložené záběry na poškozené, suché a vykácené lesy a lesní požáry, které jsou doprovázeny následujícím popisem: „*Spaliny z uhlí firmy ČEZ škodí stromům. A způsobují změny klimatu, které vysušují lesy. Výsledkem jsou lesní požáry*“. Svou žalobu odůvodnil tím, že v souvislosti s úpravou a šířením audiovizuálního díla došlo k porušení jeho autorských práv a práv souvisejících s právem autorským. Současně se žalobou podal vedlejší účastník návrh na nařízení předběžného opatření, kterým se domáhal, aby se stěžovatel odstranil uvedené audiovizuální dílo z facebookových stránek stěžovatele a zdržel se jeho užití.

4. Téhož dne Městský soud napadeným usnesením vydal předběžné opatření, kterým návrhu vyhověl a nařídil, že stěžovatel je povinen odstranit předmětné audiovizuální dílo z facebookového profilu stěžovatele a uložil stěžovateli povinnost zdržet se jeho užití. Nařízení předběžného opatření soud s odkazem na § 169 odst. 2 o. s. ř. neodůvodnil.

5. Proti tomuto usnesení podal stěžovatel odvolání, v němž napadl především skutečnost, že ačkoliv napadené usnesení zasahuje do ústavně zaručeného práva na svobodu projevu, neobsahuje odůvodnění, a je tedy nepřezkoumatelné. Dále namítal, že napadené rozhodnutí předjímá, resp. plně nahrazuje rozhodnutí ve věci samé a uplatněný požadavek je neopodstatněný. Uvedl, že dílo bylo stěžovatelem užito v rámci zákonné licence, neboť se jedná o parodii na dílo, k němuž drží práva vedlejší účastník. Stěžovatel v odvolání též namítal, že vedlejší účastník se věcně nedomáhá ochrany autorského práva, ale používá jej jako nástroje k dosažení jiných cílů souvisejících s ochranou dobrého jména právnické osoby.

6. Vrchní soud v Praze usnesení soudu prvního stupně potvrdil. V odůvodnění obecně shrnul podmínky pro nařízení předběžného opatření vyplývající z o. s. ř. a judikatury Ústavního soudu. K námitkám stěžovatele uvedl, že shodně se soudem prvního stupně má za to, že užití díla stěžovatelem může být posouzeno jako užití díla bez souhlasu autora, tedy s možností uplatnit nároky podle § 40 zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon (dále jen „autorský zákon“). Konstatoval, že argumentace stěžovatele zákonnou výjimkou pro parodii podle § 38g autorského zákona nemůže v řízení o návrhu na nařízení předběžného opatření obstát, neboť posouzení, zda v daném případě jde o „parodii“, vyžaduje rozsáhlé dokazování, které je z podstaty věci v daném řízení vyloučeno. Vzhledem k tomu, že skutkový stav mezi účastníky sporný nebyl, lze uzavřít, že vedlejší účastník v míře nutné pro vydání předběžného opatření osvědčil jak samu existenci autorského díla, práva k němu, tak i zásah do těchto práv ze strany stěžovatele. Jelikož dalším nedovoleným užitím díla bude docházet ke zvyšování újmy vedlejšímu účastníkovi, je namístě pro zamezení zvyšování této újmy upravit dočasně vztahy mezi účastníky předběžným opatřením.

7. K výhradě absence odůvodnění usnesení soudu prvního stupně odkázal na § 169 odst. 2 o. s. ř. a judikaturu Ústavního soudu, z nichž podle odvolacího soudu vyplývá, že tato námitka je bezpředmětná. Pokud jde o otázku, zda napadené usnesení nahrazuje rozhodnutí ve věci samé, odvolací soud uvedl, že pokud z okolností případu vyplývá potřeba zatímní úpravy účastníků jak v hospodářské soutěži, tak v oblasti práv k duševnímu vlastnictví, nelze vyloučit vydání předběžného opatření směřujícího k zákazu určitého jednání s ohledem na zabránění vzniku či rozšiřování újmy žalobce. Vyjádření soudu prvního stupně i soudu odvolacího nelze chápat jako faktickou prejudici rozhodnutí ve věci samé, neboť tvrzené jednání se ve fázi nařízení předběžného opatření

pouze osvědčuje, nikoliv prokazuje a skutkový stav může doznat v průběhu dalšího řízení značných změn.

II. Argumentace stěžovatele

8. Stěžovatel ústavní stížnost odůvodňuje jednak tím, že napadená rozhodnutí jsou nepřezkoumatelná, což zakládá porušení jeho práva na spravedlivý proces ve smyslu čl. 36 odst. 1 Listiny. Dále v nich spatřuje neodůvodnitelný a nezvratitelný zásah do práva na svobodu projevu, jehož důsledky nelze později odstranit, což zakládá porušení čl. 17 odst. 1 a 2 Listiny.

9. Pokud jde o nepřezkoumatelnost napadených rozhodnutí, stěžovatel namítá, že v dané věci důvod k aprobaci absence odůvodnění dán není, neboť předběžné opatření zasahuje do poměrů, které jsou chráněny v rovině ústavního pořádku. Podmínky pro omezení svobody projevu jsou vymezeny v čl. 17 odst. 4 Listiny a žádný předpis ústavního práva nepřipouští výjimku pro předběžná opatření. Soudy tak podle stěžovatele měly zásah do svobody projevu stěžovatele podrobit testu naplnění podmínek stanovených v čl. 17 odst. 4 Listiny a výsledek své úvahy vtělit do odůvodnění. Stěžovatel dále upozorňuje na to, že nedostatek odůvodnění v rozhodnutí soudu prvního stupně neodstranil ani odvolací soud, neboť v souladu s nálezem Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 1554/08 je tato vada v odvolacím řízení nezhojitelná. Odvolací soud nadto podle stěžovatele vytvořil další „samostatnou nepřezkoumatelnost“, neboť se nevyrovnal s jeho argumentací a pouze se spokojil s konstatováním, že nalézací soud byl samotným návrhem dostatečně přesvědčen. U všech sporných aspektů tento soud vždy citoval s odkazem na judikaturu jí vyjádřené obecné pravidlo, že daný postup je někdy možný.

10. Nepřípustnost zásahu do svobody projevu spatřuje stěžovatel v důsledcích předběžného opatření. Podstatou zveřejnění předmětného upraveného reklamního spotu byla veřejná kritika vedlejšího účastníka řízení, který je podle stěžovatele největším znečišťovatelem ovzduší a největším původcem uhlíkových emisí, a současně tím, kdo usiluje o maximalizaci těchto dvou prvenství za účelem dosažení většího zisku. Stěžovatel zdůrazňuje, že v posuzované věci není podstatné, zda je tato kritika správná, ale to, že stěžovatel na ní má právo chráněné čl. 17 odst. 1 a 2 Listiny. Vedlejší účastník má právo tvrdit opak, což ve svých reklamních spotech činí. Stěžovatel jej pak parodicky kritizoval. Podle stěžovatele však soud do této svobodné diskuse zasáhl tak, že jednu stranu zcela umlčel.

11. Stěžovatel v této souvislosti zdůrazňuje, že podstatou svobody projevu není jen možnost říkat cokoli, co není zákonem zakázáno, ale zvolit i způsob, čas a místo, kde se tak děje. V dané věci je však zřejmé, že i kdyby stěžovatel vyhrál kmenový spor, následná možnost zveřejnit parodii na reklamní spot, který si už nikdo nepamatuje, nepředstavuje žádnou ochranu práva. Podle stěžovatele napadená rozhodnutí zcela popřely a suspendovaly reálný obsah svobody projevu v rozsahu, v jakém má pro stěžovatele smysl.

12. Vedlejší účastník podle stěžovatele zneužil předběžné opatření k jinému účelu, než k němuž jej podal, neboť reálně se nedomáhá ochrany autorských práv, které nejsou reálně dotčeny, ale ochrany své reputace, k níž slouží spory na ochranu dobrého jména právnické osoby. V jejich případě je však předběžné opatření nemyslitelné.

13. Napadená usnesení podle stěžovatele nerespektují zákaz absolutní konzumace výsledku sporu, vyváženost, nezbytnost úpravy poměrů a požadavek rozumné míry jistoty stran a jsou zneužitím autorskoprávní ochrany k potlačení svobody projevu. S ohledem na nedodržení všech zákonných podmínek je podle stěžovatele zjevné, že se nejedná o zákonné omezení, které je v demokratické společnosti nezbytné k ochraně práv druhých. Soudy tak podle stěžovatele bezdůvodně zasáhly do jeho svobody projevu.

III. Vyjádření účastníků

14. Vrchní soud v Praze odkázal na odůvodnění napadeného usnesení. Doplnil, že obsah pojmu svobody slova nemůže zahrnovat zneužití myšlenek a tvůrčí činnosti jiného ke svému vlastnímu prospěchu, v daném případě pro propagaci myšlenek a názorů stěžovatele. Jedinou použitelnou výjimkou je tzv. zákonná výjimka pro karikaturu, která je upravena v § 38 autorského zákona. K pojmu karikatura podle rozhodnutí Soudního dvora EU ve věci C-201/13 vyplývá, že pojem parodie lze vykládat široce, kdy postačí, je-li zřetelná odlišnost od parodovaného díla. Pojem karikatury však podléhá třístupňovému testu podle čl. 13 Dohody TRIPS (Dohoda o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví), který vyžaduje rozsáhlé dokazování a proto jej nelze aplikovat v řízení o návrhu na nařízení předběžného opatření.

15. Městský soud v Praze se k ústavní stížnosti nevyjádřil.

16. Vedlejší účastník ve vyjádření uvedl, že v postupu soudů neshledává porušení práva stěžovatele na spravedlivý proces, neboť vydané předběžné opatření je pouze prozatímní úpravou. Důsledkem předběžného opatření je podle něj pouze zabránění zásahu stěžovatele do jeho zákonem chráněných autorských práv a práv souvisejících s právem autorským, jakož i do práva vlastnického. Pokud jde o tvrzený zásah do svobody projevu stěžovatele, vedlejší účastník namítá, že činností stěžovatele není jen informování veřejnosti o problematice ochrany přírody, ale že se jedná o svébytný druh podnikání za účelem získání finančních prostředků nejen pro dosažení deklarovaných cílů. Hlavním cílem stěžovatele je poškození vedlejšího účastníka. Vedlejší účastník dále nesouhlasí s tím, že se v předmětné věci jedná o parodii, neboť se nejedná o původní dílo a nejsou naplněny podmínky třístupňového testu podle § 29 odst. 1 autorského zákona.

17. Uvedená vyjádření nezasílal Ústavní soud stěžovateli k replice, neboť neobsahovala žádné nové, pro posouzení věci významné skutečnosti.

IV. Ústní jednání

18. Ústavní soud v souladu s ustanovením § 44 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o Ústavním soudu“) uvážil, že ve věci není třeba konat ústní jednání, neboť by nijak nepřispělo k dalšímu, resp. hlubšímu objasnění věci, než jak se s ní seznámil z vyžádaného spisu a z písemných úkonů stěžovatele a účastníků řízení. Nenařízení ústního jednání odůvodňuje i skutečnost, že Ústavní soud nepovažoval ani za potřebné provádět dokazování.

V. Posouzení ústavní stížnosti

19. Poté, co Ústavní soud konstatoval, že ústavní stížnost je přípustná, je podána včas a splňuje ostatní náležitosti vyžadované zákonem [§ 30 odst. 1, § 72 odst. 1 písm. a)

zákonu o Ústavním soudu], seznámil se s obsahem připojeného spisu a přezkoumal, že tvrzení obsažená v ústavní stížnosti mají oporu v listinných podkladech, dospěl k závěru, že ústavní stížnost je důvodná.

20. Ústavní soud předesílá, jak ustáleně judikuje, že je oprávněn přezkoumat správnost aplikace podústavního práva a zasáhnout do rozhodovací činnosti civilních soudů za předpokladu, že nepostupují v souladu s principy obsaženými v hlavě páté Listiny.

21. Vzhledem ke specifickým ústavního přezkumu předběžných opatření Ústavní soud považuje za vhodné shrnout závěry své judikatury (viz např. usnesení sp. zn. III. ÚS 394/01 či nověji nálezy sp. zn. II. ÚS 1847/16). V souladu s § 74 a § 102 o. s. ř. lze nařídit předběžné opatření, je-li obava, že by výkon soudního rozhodnutí byl ohrožen. Fundamentálním smyslem předběžného opatření je ochrana toho, kdo o jeho vydání žádá, přičemž musí být respektována ústavní pravidla ochrany také toho, vůči komu předběžné opatření směřuje (čl. 90 Ústavy). Avšak ochrana toho, vůči komu předběžné opatření má směřovat, nemůže dosáhnout takové míry, aby prakticky znemožnila ochranu oprávněných zájmů druhé strany. Ústavní soud současně zdůrazňuje dočasnou povahu předběžných opatření, jejichž trvání je omezeno a mohou být zrušena (§ 77 o. s. ř.).

22. Rozhodování o návrhu na nařízení předběžného opatření je rozhodováním o právech a povinnostech účastníků řízení a jeho výsledek je tak obecně způsobilý zasáhnout do základních práv a svobod (viz např. nálezy sp. zn. II. ÚS 221/98 či II. ÚS 343/02). Skutečnost, že nejde o rozhodnutí konečné, nýbrž pouze dočasné, které navíc může být v průběhu řízení zrušeno, možnost zásahu do základních práv a svobod sama o sobě nevyklučuje, má však význam pro hodnocení intenzity takového zásahu. Porušení základního práva nebo svobody lze v případě předběžného opatření zpravidla spojovat jen s případy svévole či takových zásahů, jejichž následky pro dotčeného jednotlivce by byly neodčinitelné (např. nálezy sp. zn. II. ÚS 221/98, III. ÚS 3363/10, II. ÚS 1847/16 či III. ÚS 743/19).

23. Posouzení podmínek pro nařízení předběžného opatření přísluší především obecným soudům a vždy závisí na konkrétních okolnostech případu (např. nálezy sp. zn. II. ÚS 221/98, II. ÚS 1847/16 či III. ÚS 743/19). Rozhodnutí o předběžném opatření tedy lze podrobit přezkumu jen v rámci tzv. omezeného testu ústavnosti (neboť podstatná část záruk spravedlivého procesu se vztahuje na řízení ve svém celku), a to z pohledu toho, zda má zákonný podklad (čl. 2 odst. 2 Listiny), zda bylo vydáno příslušným orgánem (čl. 38 odst. 1 Listiny) a zda není projevem svévole (čl. 1 Ústavy, čl. 2 odst. 2 a 3 Listiny). K tomu srov. např. nálezy sp. zn. II. ÚS 3524/19, II. ÚS 1847/16 či III. ÚS 743/19.

24. Vzhledem k tomu, že první dva předpoklady byly splněny, Ústavní soud se soustředil na to, zda napadené rozhodnutí nevykazuje znaky svévole. Pojem svévole Ústavní soud ve své ustálené judikatuře interpretoval ve smyslu extrémního nesouladu právních závěrů s vykonanými skutkovými a právními zjištěními, dále jako nerespektování kogentní normy, interpretace, jež je v extrémním rozporu s principy spravedlnosti (příkladem čehož je i přepjatý formalismus), jakož i interpretace a aplikace zákonných pojmů v jiném než zákonem stanoveném a právně konsensuálně akceptovaném významu, a konečně ve smyslu rozhodování bez bližších kritérií či alespoň zásad odvozených z právní normy (srov. např. nálezy sp. zn. III. ÚS 351/04 či II. ÚS 3524/19). Zároveň lze za svévoli považovat extrémní porušení práva

na spravedlivý (řádný) proces. Právo na spravedlivý (řádný) proces má totiž v podmínkách právního státu důležité postavení a jeho záruka patří k základním principům každé demokratické společnosti, neboť bez jeho garance by jakákoliv ochrana práv byla iluzorní (viz např. nálezy sp. zn. II. ÚS 2121/14 či II. ÚS 1847/16).

25. Jeden ze základních rysů spravedlivého (řádného) procesu představuje požadavek na řádné odůvodnění. Pokud v rozhodnutí řádné odůvodnění chybí, zapříčiňuje to nejen jeho nepřezkoumatelnost, ale zpravidla také protiústavnost; nejsou-li totiž zřejmé důvody toho kterého rozhodnutí, svědčí to o libovůli v soudním rozhodování (srov. např. nález sp. zn. I. ÚS 113/02). Nepřezkoumatelnost soudních rozhodnutí Ústavní soud považuje za důvod k jejich zrušení (srov. např. nález sp. zn. III. ÚS 84/94, II. ÚS 1842/12 či sp. zn. III. ÚS 1836/13).

26. Přestože tyto závěry Ústavní soud vztahuje především na meritorní rozhodnutí, nelze bez dalšího - jak to činí odvolací soud v napadeném rozhodnutí - z těchto principů vyjmout rozhodnutí o předběžném opatření. Odvolací soud v posuzované věci zcela pominul závěry judikatury Ústavního soudu o povinnosti soudů odůvodnit předběžná opatření. Ústavní soud zdůrazňuje výjimečnou povahu a nutnost ústavně konformní interpretace ustanovení § 169 odst. 2 o. s. ř., které pro usnesení, jimiž se zcela vyhovuje návrhu na vydání předběžného opatření, upravuje výjimku z obecné odůvodňovací povinnosti podle ustanovení § 157 o. s. ř. (viz např. nálezy sp. zn. IV. ÚS 1554/08 a III. ÚS 346/09). Při interpretaci tohoto ustanovení Ústavní soud upozornil, že jakoukoli výjimku z této povinnosti je třeba - právě s ohledem na její zásadní postavení jako integrální složky práva na spravedlivý (řádný) proces - vykládat restriktivně. Zejména je nutno vykládat ji tak, aby nebylo nepřiměřeným způsobem zasahováno do práv účastníka řízení; výjimka tedy musí sledovat legitimní cíl, musí být způsobilá tento cíl naplnit a nesmí být vzhledem k dosahovanému cíli neproporcionální (nález sp. zn. IV. ÚS 1554/08).

27. V nálezu sp. zn. IV. ÚS 1554/08 Ústavní soud dále zdůraznil, že absence povinnosti odůvodnit usnesení, kterým se zcela vyhovuje návrhu na vydání předběžného opatření, nepochybně zasahuje do práva na spravedlivý (řádný) proces pro povinného z tohoto předběžného opatření. Ten se totiž z písemného vyhotovení usnesení nedozví více, než že soud má tvrzené skutečnosti za osvědčené. V takové situaci je pro povinného velmi obtížné pochopit, proč soud předběžné opatření vydal, a podat řádně odůvodněné odvolání; z usnesení totiž není zřejmé, jaká tvrzení má soud za osvědčená, čím jsou tato tvrzení osvědčena a proč považuje soud takové osvědčení za dostatečné. Tyto faktory přitom musejí být v úvaze soudu přítomny; pokud nejsou vysvětleny v odůvodnění, nelze vyloučit, že rozhodnutí je projevem libovůle. Rozhodnutí, z něhož není alespoň v základních rysech zřejmé, jakými úvahami byl soud při formulaci výroku veden, je podle ustálené judikatury Ústavního soudu třeba považovat za nepřezkoumatelné.

28. Uvedené závěry je nutné vztáhnout na posuzovanou věc, v níž bylo rozhodnutím o nařízení předběžného opatření také zasaženo do ústavně zaručeného práva stěžovatele na svobodu projevu. Ústavní soud již ve svém nálezu sp. zn. II. ÚS 221/98 konstatoval, že předběžné opatření je způsobilé zasáhnout do ústavně zaručených práv a svobod, pokud se jím dočasně omezuje vlastnické právo, konkrétně ta jeho složka, která spočívá v dispozicích s majetkem, a tento závěr v nálezu sp. zn. III. ÚS 1888/13 výslovně vztáhl na omezení svobody projevu, jako je tomu v dané věci.

29. Svobodu projevu a z ní odvozené právo na informace Ústavní soud ve své judikatuře konstantně považuje za jeden z úhelných kamenů demokratického právního státu, neboť teprve svobodné informace a jejich výměna a svobodná diskuse činí z člověka občana demokratické země; naopak absence této svobody demokracii pojmově vylučuje (nálezy sp. zn. II. ÚS 164/15 či I. ÚS 526/98). Svoboda projevu je jedním ze základních předpokladů naplnění principů demokracie, neboť její záruky představují podmínky pro skutečnou participaci občanů a občanskou i politickou pluralitu. Pro demokracii znamená šíření informací, myšlenek a názorů, ať už pochvalných či kritických, životní nutnost. Jde o to, aby byla veřejnost seznámena se všemi dostupnými fakty nezbytnými pro vyvolání fundované debaty ve věcech celospolečenského zájmu a následného utváření názoru jednotlivců či k dosažení konsenzu o řízení a obstarávání věcí celospolečenského zájmu (srov. nález sp. zn. II. ÚS 164/15). Ústavní zakotvení svobody projevu jakožto ústavního subjektivního práva jednotlivce pak umožňuje každému jejímu nositeli ochranu v rovině ústavního soudnictví a klade limity jak pro zákonodárce při tvorbě právní úpravy, tak pro orgány aplikující právo (včetně soudů) při její interpretaci a aplikaci (srov. např. BARTOŇ, M. Svoboda projevu: principy, garance, meze. Praha: Leges, 2010, s. 30).

30. Ve vztahu k omezení svobody projevu předběžným opatřením Ústavní soud v nálezu sp. zn. II. ÚS 1847/16 uvedl, že ačkoliv jsou možnosti výkonu svobody projevu omezeny v souladu s čl. 17 odst. 4 Listiny, možnost vyjádřit svůj názor, jakkoliv s ním lze nesouhlasit nebo mít výhrady k jeho formě, představuje výraz práva každého být v této debatě aktivním účastníkem, a podílet se tak spolu s ostatními na veřejném životě. Proto stejně jako v případě zatímní úpravy poměrů dotýkajících se vlastnických práv účastníků řízení musí též v případě omezení svobody projevu nařízením předběžného opatření soudy velmi pečlivě vážit, zdali je odůvodnitelné a nezbytné.

31. Této povinnosti soudy v dané věci nedostály. V případě, kdy důsledkem nařízení předběžného opatření může být omezení ústavně zaručeného práva na svobodu projevu ve smyslu čl. 17. odst. 1 a 2 Listiny, bylo povinností soudů odůvodnit, jaké úvahy jej vedly k závěru, že nařízení předběžného opatření a tedy omezení svobody projevu, je v daném případě nezbytné (ve smyslu čl. 17 odst. 4 Listiny). Tento požadavek nenaplní ani odůvodnění rozhodnutí odvolacího soudu. Svůj závěr, že v dané věci není třeba rozhodnutí o nařízení předběžného opatření odůvodňovat, založil pouze odkazu na § 169 odst. 2 o. s. ř. a na argumentu, že Ústavní soud několikrát řešil stížnosti proti usnesením o nařízení předběžného opatření, která nebyla odůvodněna, a odvolacím soudem potvrzena, aniž by označil ustanovení § 169 odst. 2 o. s. ř. za protiústavní. Odvolací soud ve své interpretaci judikatury Ústavního soudu však zcela pominul, že Ústavní soud při rozhodování o zrušení uvedeného ustanovení o. s. ř. aplikoval metodu ústavně konformního výkladu a konstatoval povinnost vykládat uvedené ustanovení v souladu s jeho smyslem a účelem. Smyslem zmíněného ustanovení je zbavit soud povinnosti odůvodnit rozhodnutí, které zřejmě nebude napadeno odvoláním, neboť s ním všichni účastníci souhlasí. Tento smysl však v případě usnesení, kterým se zcela vyhovuje návrhu na předběžné opatření, chybí. Postrádá racionalitu zbavit soud povinnosti odůvodnit rozhodnutí tam, kde se k návrhu, na jehož základě bylo rozhodnutí vydáno, účastník vůbec nemohl vyjádřit. Jinak řečeno, spojení „usnesení, kterým se zcela vyhovuje návrhu, jemuž nikdo neodporoval“ je třeba vykládat tak, že jde o usnesení, kterým se zcela vyhovuje návrhu, jemuž nikdo neodporoval, ačkoliv mu reálně - chtěl-li by - odporovat mohl (nález sp. zn. IV. ÚS 1554/08). Soudy v posuzované věci vyložily ustanovení § 169

odst. 2 o. s. ř. způsobem, který je v rozporu se smyslem jeho ústavně konformní interpretace.

32. Ústavní soud shledal pochybení soudů i z hlediska respektování zásady, že v případě předběžného opatření se jedná o opatření dočasné povahy, jímž není prejudikován konečný výsledek sporu (viz např. usnesení sp. zn. III. ÚS 36/07). Odvolací soud v odůvodnění napadeného rozhodnutí konstatoval, že shodně se soudem prvního stupně má za to, že užití díla stěžovatelem, tj. tak, jak bylo popsáno v návrhu na vydání předběžného opatření, může být posouzeno jako užití díla bez souhlasu autora, tedy s možností uplatnit nároky podle ustanovení § 40 autorského zákona. K argumentaci stěžovatele zákonnou výjimkou pro parodii podle § 38g autorského zákona odvolací soud uvedl, že tato námitka nemůže v řízení o návrhu na nařízení předběžného opatření obstát, neboť vyžaduje rozsáhlé dokazování, které je z podstaty věci v řízení o návrhu na nařízení předběžného opatření vyloučeno.

33. Již v rámci řízení o nařízení předběžného opatření byly však soudy povinny pečlivě zvážit jeho nezbytnost a důvodnost v případě, kdy na jedné straně stojí tvrzený zásah do autorských práv a na straně druhé zásah do svobody projevu (k jejíž ochraně slouží právě ustanovení § 38g autorského zákona) a veřejný zájem na informování veřejnosti na straně druhé. V případě tzv. licence pro karikaturu a parodii upravené v § 38g autorského zákona, které bývají též autorskými díly, nabývá na významu jejich sdělení a s tím související svoboda projevu, neboť vyjádření názoru je zpravidla primárním účelem karikatury a parodie. Soudy se však touto otázkou vůbec nezabývaly a bez dalšího – tj. tak jak bylo popsáno v návrhu na nařízení předběžného opatření – posoudily užití díla stěžovatelem jako zásah do autorského práva, aniž by při svém rozhodování zvážily dopad nařízení předběžného opatření na svobodu projevu stěžovatele. Tímto postupem soudy fakticky prejudikovaly konečný výsledek sporu, neboť v důsledku napadených rozhodnutí byla svoboda projevu stěžovatele fakticky znemožněna. I pokud by totiž obecné soudy v rozhodnutí ve věci samé vyložily dotčená ustanovení autorského zákona jinak, než jak to učinily v napadených usneseních, zásah do svobody projevu stěžovatele v daném případě nelze již napravit.

VI. Závěr

34. Na základě výše uvedeného Ústavní soud shledal, že napadeným usnesením Městského soudu v Praze ze dne 13. 2019, č. j. 32 C 7/2019-36, a usnesením Vrchního soudu v Praze ze dne 24. 6. 2019, č. j. 3 Co 47/2019-53, bylo porušeno právo stěžovatele na spravedlivý (řádný) proces podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a jeho právo na svobodu projevu podle čl. 17 odst. 1 a 2 Listiny základních práv a svobod. Ústavní soud proto podle § 82 odst. 2 písm. a) a § 82 odst. 3 písm. a) zákona o Ústavním soudu rozhodl, jak je ve výroku nálezu uvedeno.

Poučení: Proti nálezu Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 31. března 2020

JUDr. Vladimír Sládeček
předseda senátu